

Şirvan ve Eruh (Siirt) İlçelerinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

Cüneyt UYAK¹ Adnan DOĞAN² Ahmet KAZANKAYA²

ÖZET: Bu araştırma, Siirt İli Şirvan ve Eruh İlçelerinde yetiştirilen Aşkar, Bağlıti, Besirane, Çiçike Nator, Dövrevi, Gadöv, Gözene, Karröd, Meyan ve Reşalya üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini belirlemek amacıyla, 2008–2009 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Çeşitlerin ampelografik özellikleri “Uluslararası Bitki Gen Kaynakları Merkezi” (IBPGR) tarafından oluşturulan “Üzüm Tanımlayıcıları” metoduna göre belirlenmiştir. Araştırma sonunda, tüm çeşitlerin *Vitis vinifera* L. türüne ait oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında, çeşitlerin genç sürgün, olgun sürgün, genç yaprak, olgun yaprak, salkım, tane ve çekirdek özellikleri bakımından farklılıklar gösterdikleri saptanmıştır. Tane kabuk renginin Aşkar, Çiçike Nator, Gadöv, Gözene, Dövrevi ve Meyan çeşitlerinde “yeşil sarı”, Bağlıti, Besirane, Karröd ve Reşalya çeşitlerinde “koyu kırmızı mor” olduğu tespit edilmiştir. Çiçek yapısının sekiz çeşitte “erdişi”, Çiçike Nator ve Gadöv çeşitlerinde ise “morfolojik erdişi fizyolojik dişi” olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ampelografi, yerli üzüm çeşitleri, Şirvan, Eruh

A Study on Determination of Ampelographical Characters of Grape Cultivars Grown in Şirvan And Eruh Districts of Siirt

ABSTRACT: In order to determine the ampelographic characters of Aşkar, Bağlıti, Besirane, Çiçike Nator, Dövrevi, Gadöv, Gözene, Karröd, Meyan and Reşalya grape varieties grown in Şirvan and Eruh districts of the Siirt province, this research was carried out during 2008 and 2009. Ampelographic characters of the varieties were identified according to “Grape Descriptors” of IBPGR (International Board for Plant Genetic Resources). Consequently, it was determined that all the varieties belonged to *Vitis vinifera* L. However young shoot, mature shoot, young leaf, mature leaf, bunch, berry and seed characters of the varieties were different. It was determined that berry skin colour was “green yellow” in Aşkar, Çiçike Nator, Gadöv, Gözene, Dövrevi and Meyan varieties, and “dark red-violet” in Bağlıti, Besirane, Karröd and Reşalya varieties. Flower type was “hermaphrodite” in 8 varieties, and “female with reflexed stamens” in Çiçike Nator and Gadöv varieties.

Keywords: Ampelography, indigenous, grape varieties, Şirvan, Eruh

¹ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Özalp Meslek Yüksekokulu, Bahçe Tarımı Bölümü, Van, Türkiye

² Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Van, Türkiye

Sorumlu yazar/Corresponding Author : Cüneyt UYAK, 65uyv@mynet.com

GİRİŞ

Ülkemiz, bağcılık için toprak ve iklim istekleri yönünden Dünya'nın en elverişli kuşağında yer almakta olup, çok eski ve köklü bir bağcılık kültürüne sahiptir. Bu durum, ülkemiz toprakları üzerinde binlerce yıllık bir melezlemenin eseri olarak çok geniş bir çeşit ve tip zenginliğinin, dolayısıyla da çok geniş bir asma gen potansiyelinin oluşmasını sağlamıştır (Ağaoğlu ve Çelik, 1985).

Ülkemiz bağcılığının geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak asma gen kaynaklarının toplanması, korunması ve geliştirilmesi yönündeki çalışmalar bağcılığımızın geleceği açısından büyük önem taşımaktadır (Çelik ve ark., 2005). Son yıllarda çeşitli nedenlerle ülkemiz bağ alanlarında sürekli bir azalma olduğu gözlenmektedir. Bu durum, henüz tanımlaması bile yapılmamış üzüm genetik kaynaklarının yok olma tehlikesini gündeme getirmektedir (Ecevit ve Kelen, 1999).

Ampelografi kelimesi "Ampelos" asma ve "Graph" nitelemek, tasnif etmek kelimelerinden oluşan asmanın tanımlanması bilimi anlamındadır (Oraman, 1959). Ampelografik çalışmaların başlangıcı 17 yy. ikinci yarısına rastlamaktadır. Dünya üzerinde bağcılık yapılan ülkelerde bir yandan asma gen potansiyelinin ortaya çıkarılması ve korunması diğer yandan mevcut popülasyon içerisinde farklı değerlendirme amaçlarına en uygun standart üzüm çeşitlerinin seçilmesi amaçlarına yönelik olarak bir çok çalışma yapılmıştır (Küçükhasakul, 1996). Ülkemizde bağ bölgelerine ve yörelere göre en uygun üzüm çeşitlerinin özellikleri tüm detaylarıyla ve uluslar arası normlara göre henüz tanımlanmış değildir (Odabaş ve ark., 2002). Ampelografik çalışmalar çok eski yıllarda başlamış ve günümüze kadar çok sayıda araştırmacıya konu olmuştur (Oraman, 1937; Uzun, 1986; Aliev et al., 1987; Demir, 1987; Kara, 1990; Altın, 1991; Kelen, 1991; Gürsöz, 1993; Aktepe, 1994; Kaplan, 1994; Akın, 1995; Haj-Amiri ve Sanei-Shariatpanahi, 1996; Akkurt, 1997; Toda ve Sancha, 1997; Cangı, 1999; Ecevit ve Kelen, 1999; Regner et al., 1999; Martinez ve Perez, 2000; Ünal, 2000; Odabaş ve ark., 2002; Güleriyüz ve Köse, 2003; Tomazic ve Korosec-Koruza, 2003; Rubio ve Yuste, 2004; Santiago et al., 2005; Çoban ve Küey, 2006; Pezo et al., 2006; Sabır, 2008; Çelik ve ark., 2009; Ersayar, 2010).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bağcılık yüzyıllardır yapıla gelen bir uğraşı olmuştur. Bu nedenle hem doğal hem de yetiştiricinin bizzat yaptığı seleksiyonların sonucu bölgede çok geniş bir çeşit ve tip zenginliği ortaya çıkmıştır (Gürsöz, 1993). Bu bölgemizde yetiştirilen üzüm çeşitleri büyük değişiklik göstermektedir. Bölgenin batısında daha çok tanınan ve standart olarak

kabul edilen üzüm çeşitleri yetiştirilirken, doğusunda fazla tanınmayan çeşitler yetiştirilmektedir. Bu çeşitler arasında standart olabilecek yeni çeşitlerin bulunabileceği kuşkusuzdur. Bu bölgede filoksera zararlısının giderek yaygınlaşması, bağların yaşlı olması, çok kurak şartlarda bağcılık yapılması, modern bağcılık tekniğinin yeterince bilinmemesi nedenleriyle bağ alanlarında bir gerileme söz konusudur. Bölge gerek terör olayları, gerekse maddi olanakların darlığı nedeniyle kırsal kesimden sürekli göç vermektedir. Bu durum henüz tanımlanması bile yapılmamış üzüm çeşitlerinin yok olma tehlikesini gündeme getirmektedir (Kaplan, 1994).

Bu çalışmanın amacı, Siirt İline bağlı Şirvan ve Eruh İlçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerini uluslar arası normlara göre tanımlamaktır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Bu araştırma, 2008–2009 yılları arasında Siirt ili-ne bağlı Şirvan ve Eruh ilçelerindeki üretici bağlarında yürütülmüştür. Üzerinde çalışılan çeşitlere ait örnekler verim çağında ve kendi kökleri üzerinde yetiştirilen sağlıklı omcalardan alınmıştır. Araştırmada Aşkar, Bağlı, Besirane, Çiçike Nator, Düvrevi, Gadöv, Gözene, Karröd, Meyan ve Reşalya üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri belirlenmiştir.

Yöntem

Üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesinde IBPGR (International Board For Plant Genetic Resources), OIV (Office International de la Vigne et du Vin) ve UPOV (International Union for the Protection of New Varieties of Plants) tarafından hazırlanan "Üzüm Tanımlayıcıları" (Descriptors for Grape) tanımlama sisteminin ilk kısmını oluşturan "Tanımlama ve Ön Değerlendirme" verilerine ait kriterler esas alınmıştır (Çizelge 1) (Anonim, 1983). Kuru madde ve asit içeriği ile salkım ve tane boyu gibi karakterlerin saptanmasında ise "İleri Tanımlama ve Değerlendirme" verilerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, olgun yaprak sap cebinin açıklık derecesi (OIV 079), yıllık çubukta enine kesit (OIV 101), çiçek cinsiyeti (OIV 151) ve tane şeklinin (OIV 223) belirlenmesinde OIV tarafından yayınlanan "2. Edition of the OIV Descriptor List for Grape Varieties and Vitis Species" adlı yayından yararlanılmıştır (Anonim, 2001).

Tanıtıcı karakterlerden ölçüme dayalı olanlar için ortalama değerler standart hatalarıyla beraber verilmiş

bunun yanında karakterlerdeki değişimi gösteren kodlama sistemine uyulmuştur (Uzun, 1986; Kara, 1990; Altın, 1991; Gürsöz, 1993; Kaplan, 1994; Akın, 1995; Boz, 1995; Akkurt, 1997; Çelik ve Karanis, 1998; Mar-

tinez ve Perez, 2000; Ünal, 2000; Gülyüz ve Köse, 2003; Santiago et al., 2005; Çoban ve Küey, 2006; Zdu-nic et al., 2008; Ersayar, 2010; Kılıç ve ark., 2011).

Çizelge 1. OIV kod sistemi kapsamında incelenen özellikler (Anonim, 1983)

OIV Kodu	Açıklama	OIV Kodu	Açıklama
Sürgün Özellikleri			
001	Sürgün ucunun şekli	088	Üst yüzde ana damarlar üzerinde yatık tüyler
00	Sürgün ucunda antosiyanin dağılımı	089	Üst yüzde ana damarlar üzerinde dik tüyler
003	Sürgün ucunda antosiyanin yoğunluğu	090	Yaprak sapında yatık tüyler
004	Sürgün ucunda yatık tüyler	091	Yaprak sapında dik tüyler
00	Sürgün ucunda dik tüyler	092	Yaprak sapının uzunluğu
006	Sürgünlerin habitusu	093	Yaprak sapının orta damara oranı
007	Boğum aralarının sırt tarafının rengi	Çubuk Özellikleri	
008	Boğum aralarının karın tarafının rengi	101	Enine kesit
009	Boğumların sırt tarafının rengi	102	Yüzey
010	Boğumların karın tarafının rengi	103	Ana renk
011	Boğumlardaki dik tüyler	104	Lentisel
012	Boğum aralarındaki dik tüyler	105	Boğumlarda dik tüyler
013	Boğumlardaki yatık tüyler	106	Boğum aralarında dik tüyler
014	Boğum aralarındaki yatık tüyler	151	Çiçek Salkımı Özellikleri
015	Kışlık gözlerde antosiyanin yoğunluğu	152	Cinsiyet
016	Sülüklerin sürgündeki dizilişi	153	İlk çiçek salkımının çıktığı boğum
017	Sülüklerin uzunluğu	154	Sürgün başına çiçek salkımı sayısı
Genç Yaprak Özellikleri			
051	Üst yüzün rengi	201	İlk çiçek salkımının uzunluğu
052	Antosiyanin yoğunluğu	202	Üzüm Salkımı Özellikleri
053	Damar aralarında yatık tüyler	203	Sürgün başına üzüm salkımı sayısı
054	Damar aralarında dik tüyler	204	Büyüklik
055	Ana damarlarda yatık tüyler	205	Uzunluk
056	Ana damarla da dik tüyler	206	Sıklık
Olgun Yaprak Özellikleri			
065	Büyüklik	207	Tane sayısı
066	Uzunluk	208	Salkım sapı uzunluğu
067	Ayanın şekli	209	Salkım sapının odunlaşması
068	Dilim sayısı	Tane Özellikleri	
069	Üst yüzünün re gi	221-1	Uzunluk
070	Üst yüzdeki ana damarlarda antosiyanin renkl.	221-2	Genişlik
071	Alt yüzdeki ana damarlarda antosiyanin renkl.	222	Büyükliğin bir örneklığı
072	Ayada 2. ve 3. damarlar arasında kıvrılma	223	Şekil
073	Ayada 1. ve 2. damarlar arasında dalgalanma	224	Enine kesit
074	Ayanın profili	225	Kabuk rengi
075	Üst yüzün kabarıklığı	226	Kabuk renginin bir örneklığı
076	Dişlerin şekli	27	Pus tabakası
077-1	Dişlerin uzunluğu (N2)	228	Kabuk kalınlığı
077-2	Dişlerin uzunluğu (N4)	229	Hilum
078-1	Diş uzunluğunun genişliğine oranı (N2)	230-231	Meyve etinin rengi
078-2	Diş uzunluğunun genişliğine oranı (N4)	232	Meyve etinin sululuğu
079	Sap cebinin açıklık derecesi	233	Şıra veri i
080	Sap cebinin esas şekli	234-235	Tane eti sertliği
081	Sap cebinin özellikleri	236	Tat özelliği
082	Üst yan ceplerin genel şekli	237	Tadın sınıflandırılması
083	Üst yan ceplerin esas şekli	238	Tane sapı uzunluğu
084	Alt yüzde ana damarlar arasında yatık tüyler	39-240	Tane sapının kopması
085	Alt yüzde ana damarlar arasında dik tüyler	241	Çekirdeklilik durumu
086	Alt yüzde ana damarlar üzerinde yatık tüyler	Çekirdek Özellikleri	
087	Alt yüzde ana damarlar üzerinde dik tüyler	242-1	Çekirdeğin uzunluğu
Fenolojik Özellikler			
301	Kış gözlerinin % 50'sinin uyanma zamanı	242-2	Çekirdeğin eni
302	Tam (% 50) çiçeklenme zamanı	243	Çekirdeğin ağırlığı
303	Ben düşme zamanı	244	Çekirdeğin sırt tarafında enine oluklar
304	Meyvenin tam olgunluk zamanı	502	Verim ve Kaliteye İlişkin Özellikler
Büyüme Özellikleri			
351	Sürgünün büyüme gücü	503	Salkım ağırlığı
352	Koltuk sürgünlerinin büyümesi	505	Tane ağırlığı
353	Boğum aralarının uzunluğu	506	Şıradaki % kuru madde
354	Boğum aralarının orta kısmının çapı		Şıradaki asit

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yörede yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler belirlenerek Çizelge 2’de sunulmuştur. Üzüm çeşitlerinin sürgün, genç yaprak, olgun yaprak, çiçek, salkım, tane, çekirdek ve fenolojik özellikler bakımından önemli farklılıklar gösterdikleri saptanmıştır. Yörede yetiştirilen tüm çeşitlerde sürgün ucu tipinin (OIV 001) açık, sülüklerin sürgündeki dizilişinin (OIV 016) kesikli, çekirdek kenarlarında çıkıntılarının (OIV 244) olmaması ve çubuk üzerinde lentisellerin (OIV 104) bulunmaması *Vitis vinifera* L. türüne ait olduklarını göstermektedir. *Vitis vinifera* L. türüne ait bu özellikler birçok araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur (Kara, 1990; Altın, 1991; Kaplan, 1994; Gürsöz, 1993; Diri, 1996; Küçükhaskul, 1996; Akkurt, 1997; Dilli, 1997; Ecevit ve Kelen, 1999; Ünal, 2000; Odabaş ve ark., 2002; Güteryüz ve Köse, 2003; Çoban ve Küey, 2006; Ersayar, 2010; Kılıç ve ark., 2011).

Sürgün ucunda antosiyanin dağılımı (OIV 002) Gözene, Duvrevi ve Meyan çeşitlerinde “yok” sınıfına girerken, Bağlıti, Besirane, Karröd ve Reşalya çeşitlerinde “kısmen”, Aşkar, Çiçike Nator ve Gadöv çeşitlerinde ise “her tarafında” olarak belirlenmiştir. Sürgün ucunda antosiyanin yoğunluğu (OIV 003) Gözene, Duvrevi ve Meyan çeşitlerinde “yok”, Bağlıti, Besirane ve Reşalya çeşitlerinde “çok zayıf”, Karröd çeşidinde “zayıf”, Aşkar çeşidinde “orta”, Gadöv çeşidinde “kuvvetli”, Çiçike Nator çeşidinde ise “çok kuvvetli” olarak tespit edilmiştir. Sürgün ucunda antosiyanin dağılımı ve yoğunluğu bakımından çeşitler arasında farklılıkların olduğu birçok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir (Gürsöz, 1993; Kaplan, 1994; Regner et al., 1999; Asensio et al., 2002; Santiago et al., 2007; Çelik ve ark., 2008; Kılıç ve ark., 2011).

Sürgün ucunda yatık tüyler (OIV 004) bakımından Aşkar, Bağlıti, Besirane, Gadöv ve Karröd çeşitlerinin “yok”, Gözene ve Meyan çeşitlerinin “seyrek”, Çiçike Nator ve Duvrevi çeşitlerinin “orta” sınıfında yer aldıkları belirlenmiştir. Sürgün ucundaki dik tüyler (OIV 005) bakımından tüm çeşitlerin “yok” sınıfına girdikleri tespit edilmiştir. İncelenen çeşitlerde sürgün ucu yatık tüy yoğunluklarının değişik sınıflara dağılmış olması, buna karşılık dik tüylerin hiçbir çeşitte görülmemesi asmanın bu bölümü için yatık tüylerin daha önemli olduğu fikrini akla getirmektedir. Bu durum Kara (1990); Altın (1991); Ünal (2000); Ersayar (2010); Kılıç ve ark. (2011)’nın çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Sürgünlerin habitusu (OIV 006) bakımından Aşkar çeşidinin “sarkık”, Bağlıti, Çiçike Nator ve Duvrevi çeşitlerinde “yarı sarkık”, geriye kalan çeşitlerde ise “dik” sınıfına giren sürgünler gözlenmiştir. Genç sürgünlerin

boğum ve boğum aralarındaki dik (OIV 011 ve 012) ve yatık (OIV 013 ve 014) tüylere hiçbir çeşitte rastlanmamıştır.

Genç yaprak üst yüz rengi (OIV 051) bakımından çeşitlerin tamamı “bronz benekli yeşil” sınıfına girmiştir. Antosiyanin yoğunluğu (OIV 052) Aşkar ve Gadöv çeşitlerinde “çok zayıf”, Besirane, Gözene, Karröd ve Meyan çeşitlerinde “zayıf”, Bağlıti ve Reşalya çeşitte “orta”, Çiçike Nator ve Duvrevi çeşitlerinde “kuvvetli” olarak tanımlanmıştır. Genç yapraklardaki antosiyanin yoğunluğunun vejetasyon periyodunun ilerlemesiyle ve sürgün ucundan aşağıya doğru inildikçe hızla azaldığı gözlenmiştir. Benzer sonuçlar bazı araştırmacılar tarafından da bildirilmektedir (Kara, 1990; Altın, 1991; Ecevit ve Kelen, 1999; Ünal, 2000; Çoban ve Küey, 2006; Kılıç ve ark., 2011). Antosiyanin yoğunluğu çeşitli faktörlerin etkisiyle büyük ölçüde değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle renklenme ile ilgili özelliklerin aynı koşullar içerisinde yetiştirilen çeşitlerin tanımlanmasında kullanılmasının uygun olacağı bildirilmektedir (Ecevit ve Kelen, 1999). Damar aralarındaki yatık tüylere (OIV 053) hiçbir çeşitte rastlanmamıştır. Damar aralarındaki dik tüyler (OIV 054) Besirane, Gözene ve Duvrevi çeşitlerinde “orta”, diğer çeşitler de ise “yok” olarak tespit edilmiştir. Ana damarlardaki yatık tüyler (OIV 055) Çiçike Nator, Gadöv ve Karröd çeşitlerinde “seyrek”, Meyan çeşidinde “orta”, diğer çeşitlerde ise “yok” olarak belirlenmiştir. Ana damarlardaki dik tüyler (OIV 056) bakımından Besirane çeşidi “seyrek”, Gözene çeşidi “orta”, Duvrevi çeşidi “sık”, değerini alırken diğer çeşitlerin “yok” sınıfında yer aldıkları görülmüştür.

Yaprak eninin boyu ile çarpımı sonucu bulunan yaprak alanı (OIV 065) bakımından her iki yılda da Aşkar, Besirane, Gadöv, Duvrevi, Karröd ve Meyan çeşitleri “orta”, Gözene çeşidi ise “büyük” sınıfına girmişlerdir. Bağlıti ve Çiçike Nator çeşitleri birinci yıl “küçük”, ikinci yıl “orta”, Reşalya çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “büyük” sınıfında yer almışlardır. Yaprak ayası şeklinin (OIV 067) Aşkar, Besirane ve Gözene çeşitlerinde “beşgen”, diğer çeşitlerde ise “kama” şeklinde olduğu saptanmıştır. Olgun yapraktaki dilim sayısının (OIV 068) tüm çeşitlerde “beş” olduğu tespit edilmiştir. Yaprak üst yüzünün rengi (OIV 069) Aşkar çeşidinde “açık yeşil”, Besirane, Gadöv, Gözene ve Karröd çeşitlerinde “yeşil”, diğer çeşidinde ise “koyu yeşil” olarak tanımlanmıştır. Ancak bu özelliğin asmanın beslenmesi ve çevre koşullarıyla büyük ölçüde değişebildiği ve çeşitlerin tanımlandıkları ortam içerisinde önemli olduğu belirtilmektedir (Anonim, 1983). Yaprığın üst yüzündeki ana damarların antosi-

Çizelge 2. Şirvan ve Eruh ilçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler

OIV	Yıl	Aşkar	Bağlıtı	Besirane	Çiçke Nator	Gadöv	Gözene	Düvrevi	Karröd	Meyan	Reşalya
1		Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık
2		Her tarafta	Kısmen	Kısmen	Her tarafta	Her tarafta	Yok	Yok	Kısmen	Yok	Kısmen
3		Orta	Çok zayıf	Çok zayıf	Çok kuvvetli	Kuvvetli	Yok	Yok	Zayıf	Yok	Çok zayıf
4		Yok	Yok	Yok	Orta	Yok	Seyrek	Orta	Yok	Seyrek	Yok
5		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
6		Sarımsak	Yarı sarımsak	Dik	Yarı sarımsak	Dik	Dik	Yarı sarımsak	Dik	Dik	Dik
7		KÇY	Yeşil	KÇY	Kırmızı	KÇY	KÇY	Yeşil	Yeşil	Yeşil	KÇY
8		KÇY	KÇY	KÇY	Kırmızı	KÇY	KÇY	Yeşil	Yeşil	Yeşil	KÇY
9		Yeşil	Yeşil	Yeşil	Kırmızı	KÇY	KÇY	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil
10		Yeşil	Yeşil	Yeşil	Kırmızı	KÇY	KÇY	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil
11		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
12		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
13		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
14		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
15		Zayıf	Çok zayıf	Yok	Zayıf	Zayıf	Orta	Yok	Zayıf	Yok	Yok
16		Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli	Kesikli
17	2008	CKs 10.60±3.10	Kısa 13.70±2.63	Kısa 12.50±3.92	Kısa 11.30±2.40	Kısa 11.30±2.21	Kısa 11.20±3.82	Kısa 16.00±2.35	Kısa 13.20±3.20	CKs 10.00±2.40	Kısa 12.00±1.69
17	2009	Kısa 11.18±2.50	Kısa 16.40±3.02	Kısa 15.40±3.23	Kısa 13.60±3.06	Kısa 12.40±2.75	Kısa 14.00±4.47	Kısa 13.20±2.52	Kısa 14.40±5.60	Kısa 12.60±2.50	Kısa 13.33±3.42
51		BBY	BBY	BBY	BBY	BBY	BBY	BBY	BBY	BBY	BBY
52		Çok zayıf	Orta	Zayıf	Kuvvetli	Çok zayıf	Zayıf	Kuvvetli	Zayıf	Zayıf	Orta
53		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
54		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
55		Yok	Yok	Yok	Seyrek	Seyrek	Orta	Yok	Yok	Orta	Yok
56		Yok	Yok	Seyrek	Yok	Yok	Orta	Sık	Yok	Yok	Yok
65	2008	Orta 155.24±49.2	Küçük 118.5±43.5	Orta 196.80±46.20	Küçük 149.6±52.2	Orta 187.16±46.90	Büyük 228.0±45.3	Orta 201.7±57.6	Orta 160.39±46.5	Orta 178.1±43.9	Orta 199.7±44.6
65	2009	Orta 166.39±24.7	Orta 201.0±25.6	Orta 212.29±27.90	Orta 156.0±39.1	Orta 199.82±46.10	Büyük 256.8±35.4	Orta 212.5±44.2	Orta 178.20±26.4	Orta 183.3±37.3	Büyük 254.9±38.9
66	2008	Kısa 12.71±2.13	Kısa 10.76±2.17	Orta 14.82±2.07	Kısa 12.09±1.80	Kısa 13.92±1.78	Orta 15.46±1.55	Orta 14.78±1.62	Kısa 13.00±1.63	Kısa 14.09±1.94	Kısa 13.77±1.60
66	2009	Kısa 13.13±0.95	Orta 14.78±0.98	Orta 15.07±1.08	Kısa 13.10±1.66	Orta 14.72±1.87	Orta 16.20±1.24	Orta 14.93±1.71	Kısa 14.23±1.27	Kısa 13.51±1.60	Orta 16.75±1.38
67		Beşgen	Kama	Beşgen	Kama	Kama	Beşgen	Kama	Kama	Kama	Kama
68		Beş	Beş	Beş	Beş	Beş	Beş	Beş	Beş	Beş	Beş
69		Açık yeşil	Koyu yeşil	Yeşil	Koyu yeşil	Yeşil	Yeşil	Koyu yeşil	Yeşil	Koyu yeşil	Koyu yeşil
70		Yok	Yok	Yok	Çok zayıf	Zayıf	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
71		Yok	Yok	Yok	Çok zayıf	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
72		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
73		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
74		Düze yakın	Dışa kıvrık	Düze yakın	Dışa kıvrık	Dışa kıvrık	Düze yakın	Dışa kıvrık	Düze yakın	Düze yakın	Dışa kıvrık
75		Çok zayıf	Çok zayıf	Çok zayıf	Zayıf	Çok zayıf	Zayıf	Orta	Orta	Yok	Orta
76		HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD	HİTD
077-1	2008	Orta 11.91±2.77	Orta 13.82±1.02	Orta 8.33±1.57	Orta 9.76±1.57	Orta 12.13±1.96	Orta 11.91±1.97	Orta 11.64±3.25	Orta 10.08±2.07	Orta 12.37±3.01	Orta 13.54±1.15
077-1	2009	Orta 11.33±2.69	Uzun 14.52±1.76	Kısa 8.16±3.03	Orta 10.37±1.94	Orta 11.69±1.74	Orta 12.31±1.91	Orta 11.00±2.11	Orta 11.19±2.02	Orta 13.18±2.31	Orta 13.70±2.45

Çizelge 2. Şirvan ve Eruh ilçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler (devam)

OIV	Yıl	Aşkar	Bağlı	Besirane	Çiçekte Nator	Gadöv	Gözene	Dihrevi	Karrid	Meyan	Reşalya
077-2	2008	Kısa 7.20±1.25	Orta 10.02±1.73	Kısa 7.05±1.55	Kısa 7.53±1.35	Kısa 8.55±2.00	Kısa 8.15±0.85	Orta 9.83±1.46	Kısa 7.95±1.46	Orta 9.08±2.18	Orta 9.86±1.30
077-2	2009	Kısa 7.27±1.32	Orta 10.38±1.96	Kısa 6.25±1.75	Kısa 7.39±1.64	Orta 9.03±2.71	Kısa 8.24±1.11	Orta 9.81±2.11	Kısa 7.55±1.57	Orta 9.52±1.93	Orta 9.84±1.21
078-1	2008	Orta 1.02±0.26	Uzun 1.21±1.15	Orta 0.65±0.09	Orta 0.92±0.13	Orta 1.06±0.14	Orta 0.96±0.21	Orta 0.76±0.12	Orta 0.84±0.13	Orta 0.73±0.05	Orta 0.89±0.13
078-1	2009	Orta 1.02±0.28	Uzun 1.15±0.24	Orta 0.73±0.07	Orta 0.93±0.11	Orta 1.03±0.10	Orta 1.01±0.18	Orta 0.77±0.07	Orta 0.87±0.10	Orta 0.79±0.09	Orta 0.90±0.10
078-2	2008	Orta 0.69±0.08	Orta 0.90±0.11	Kısa 0.60±0.07	Orta 0.77±0.08	Uzun 0.93±0.23	Orta 0.70±0.10	Orta 0.67±0.08	Orta 0.82±0.11	Orta 0.75±0.10	Orta 0.74±0.07
078-2	2009	Orta 0.70±0.07	Uzun 0.91±0.15	Kısa 0.59±0.08	Orta 0.77±0.09	Orta 0.90±0.15	Orta 0.73±0.04	Orta 0.68±0.07	Orta 0.90±0.22	Orta 0.76±0.07	Orta 0.77±0.15
79		Kapalı	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Loplar üst üste	Açık	Açık	Açık
80		V şeklinde	U şeklinde	V şeklinde	U şeklinde	V şeklinde	V şeklinde	U şeklinde	U şeklinde	V şeklinde	U şeklinde
81		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
82		Açık	DHÜÜ	DHÜÜ	DHÜÜ	DHÜÜ	Açık	DHÜÜ	DHÜÜ	DHÜÜ	DHÜÜ
83		V şeklinde	V şeklinde	V şeklinde	U şeklinde	V şeklinde	U şeklinde	V şeklinde	V şeklinde	V şeklinde	U şeklinde
84		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
85		Yok	Orta	Seyrek	Orta	Yok	Orta	Seyrek	Orta	Orta	Yok
86		Yok	Yok	Seyrek	Seyrek	Seyrek	Yok	Yok	Yok	Seyrek	Yok
87		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Sık	Orta	Yok	Yok	Yok
88		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
89		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
90		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
91		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
92	2008	Çks 6.08±1.17	Çks 5.67±1.08	Çks 6.77±1.11	Çks 6.79±1.09	Kısa 7.03±1.22	Kısa 8.7±0.90	Kısa 7.42±1.16	Çks 5.90±0.88	Çks 5.87±0.36	Kısa 7.28±1.68
92	2009	Çks 5.32±1.27	Kısa 8.56±1.88	Kısa 7.14±0.94	Çks 6.97±1.08	Kısa 7.39±0.96	Kısa 8.40±0.83	Kısa 9.13±0.97	Çks 6.59±0.72	Çks 6.19±20.49	Kısa 9.81±1.60
93	2008	DKs 0.68±0.12	DKs 0.70±0.07	DKs 0.65±0.08	DKs 0.79±0.07	DKs 0.68±0.09	DKs 0.78±0.11	DKs 0.71±0.12	DKs 0.56±0.04	DKs 0.66±0.10	DKs 0.74±0.14
93	2009	DKs 0.56±0.12	DKs 0.75±0.13	DKs 0.64±0.08	DKs 0.71±0.11	DKs 0.69±0.12	DKs 0.70±0.06	DKs 0.84±0.06	DKs 0.60±0.04	DKs 0.62±0.12	DKs 0.80±0.08
101		Elipitik	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Elipitik	Elipitik	Elipitik	Yuvarlak	Elipitik
102		Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili	Çizgili
103		Koyu kahverengi	SKR	SKR	SKR	SKR	SKR	Koyu kahverengi	SKR	SKR	Koyu kahverengi
104		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
105		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
106		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
151		Erdişi	Erdişi	Erdişi	MEFD	MEFD	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi
152	2008	3-4. Boğum	3-4. Boğum	5. BVY	3-4. Boğum	5. BVY	3-4. Boğum	3-4. Boğum	3-4. Boğum	3-4. Boğum	3-4. Boğum
153	2009	1.50±0.52	1.40±0.51	0.90±0.56	1.30±0.67	1.40±0.51	1.10±0.73	1.10±0.87	1.40±0.69	1.40±0.51	1.40±0.51
153	2009	1.20±0.63	1.20±0.42	0.80±0.63	1.50±0.52	1.60±0.69	1.30±0.67	1.40±0.69	1.10±0.73	1.30±0.48	1.50±0.52
154	2008	Kısa 11.50±3.24	Orta 13.00±1.94	Orta 15.10±4.38	Orta 14.80±2.78	Orta 13.70±3.62	Kısa 12.40±3.40	Orta 13.90±4.50	Orta 14.75±2.57	Kısa 10.33±1.36	Orta 15.83±3.31
154	2009	Kısa 11.40±2.22	Orta 12.70±2.31	Orta 14.50±4.50	Orta 13.90±2.84	Orta 12.80±2.69	Kısa 10.50±2.79	Kısa 12.10±3.87	Orta 12.70±3.09	Kısa 9.83±1.94	Orta 12.83±2.92
201	2008	1.50±0.52	1.40±0.51	0.90±0.56	1.30±0.67	1.40±0.51	1.10±0.73	1.10±0.87	1.40±0.69	1.40±0.51	1.40±0.51
201	2009	1.20±0.63	1.20±0.42	0.80±0.63	1.50±0.52	1.60±0.69	1.30±0.67	1.40±0.69	1.10±0.73	1.30±0.48	1.50±0.52
202	2008	ÇK 106.70±17.60	Küçük 292.7±42.4	Büyük 297.6±56.0	Orta 200.0±20.0	Orta 205.3±53.6	Küçük 192.1±55.8	Büyük 287.5±52.6	Orta 201.8±83.6	ÇK 118.1±17.60	Büyük 277.2±70.9
202	2009	ÇK 124.60±51.80	Küçük 262.6±79.7	Büyük 284.0±99.7	Orta 207.2±45.1	Orta 226.4±61.2	ÇK 143.30±35.10	Büyük 282.4±85.4	Küçük 194.2±58.6	ÇK 113.6±22.50	Orta 235.8±70.3
203	2008	Kısa 12.42±1.13	Kısa 19.10±1.66	Orta 22.20±3.56	Orta 20.00±2.23	Kısa 16.66±2.42	Orta 17.50±3.11	Uzun 25.33±3.20	Orta 18.20±5.11	Kısa 13.16±2.04	Orta 21.00±3.10
203	2009	Kısa 13.80±2.48	Kısa 17.80±2.85	Orta 21.25±3.59	Orta 19.80±1.48	Kısa 17.00±3.24	Kısa 16.87±1.95	ÇU 30.14±7.15	Orta 17.00±3.53	Kısa 12.00±1.00	Orta 18.85±4.29

Çizelge 2. Şirvan ve Eruh ilçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler (devam)

OIV	Yıl	Aşkar	Bağıltı	Besirane	Çiçekte Nüfus	Gadiv	Gözene	Düvrevi	Karriid	Mevan	Resalya
204		Sık	Orta	Sık	Orta	Orta	Orta	Seyrek	Orta	Orta	Orta
205	2008	Az 100.14±28.12	Az 124.80±25.17	Fazla 189.2±33.96	Az 70.40±9.83	Az 97.50±51.65	Az 88.50±24.37	Az 80.16±39.96	Az 109.80±29.44	Az 67.85±13.06	Orta 144.16±39.8
205	2009	Az 96.80±25.59	Az 118.40±30.44	Fazla 186.2±43.40	Az 63.80±13.53	Az 99.40±12.17	Az 78.70±22.63	Az 74.00±11.88	Az 95.40±21.51	Az 71.33±8.61	Orta 134.00±60.3
206	2008	Kısa 3.44±1.02	Kısa 3.49±0.56	Kısa 3.88±1.21	Kısa 3.88±1.21	Kısa 3.68±0.93	Çks 2.51±0.66	Kısa 3.91±1.52	Kısa 3.62±0.87	Çks 2.63±0.63	Çks 2.82±0.79
206	2009	Kısa 3.11±0.73	Kısa 3.19±0.50	Kısa 4.46±1.04	Kısa 3.37±1.00	Kısa 3.15±0.87	Çks 2.99±1.11	Kısa 4.78±0.91	Kısa 3.19±0.69	Çks 2.17±0.65	Çks 2.71±1.04
207		Orta	Kuvvetli	Kuvvetli	Orta	Kuvvetli	Orta	Orta	Zayıf	Zayıf	Kuvvetli
221-1	2008	Kısa 17.07±1.29	Orta 20.25±1.36	Kısa 14.44±1.32	Uzun 25.29±2.20	Orta 21.33±1.80	Orta 18.00±1.57	Uzun 23.20±2.30	Uzun 22.56±1.58	Kısa 17.01±1.16	Orta 19.31±1.94
221-1	2009	Orta 17.61±1.49	Orta 21.14±1.69	Kısa 15.42±0.89	Uzun 27.71±2.35	Orta 22.25±1.89	Kısa 16.99±1.11	Uzun 23.08±1.42	Uzun 22.93±1.58	Orta 18.01±1.46	Orta 18.32±1.72
221-2	2008	Orta 14.99±1.12	Enli 18.04±1.42	Orta 14.60±1.31	Orta 16.58±1.21	Enli 18.41±1.67	Enli 18.68±1.54	Enli 19.65±1.89	Orta 16.19±1.24	Orta 14.77±1.07	Orta 17.16±1.82
221-2	2009	Orta 15.85±1.15	Enli 18.14±1.58	Orta 15.98±0.98	Orta 16.70±1.59	Enli 20.24±1.75	Orta 16.61±1.43	Enli 18.06±0.93	Orta 15.89±1.35	Orta 15.56±1.09	Orta 16.73±1.43
222		Yeknesak değil	Yeknesak değil	Yeknesak değil	Yeknesak	Yeknesak değil	Yeknesak değil	Yeknesak	Yeknesak değil	Yeknesak	Yeknesak değil
223		Yuvarlak	Enli yumurta	Yuvarlak	Orak	Enli yumurta	Yuvarlak	Enli yumurta	Kısa oval	Kısa oval	Yuvarlak
224		Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak
225		Yeşil sarı	Koyu kırmızı mor	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Koyu kırmızı mor	Yeşil sarı	Koyu kırmızı mor
226		Bir örnek	Bir örnek değil	Bir örnek	Bir örnek	Bir örnek	Bir örnek	Bir örnek	Bir örnek değil	Bir örnek	Bir örnek
227		Orta	Kuvvetli	Orta	Kuvvetli	Kuvvetli	Orta	Orta	Kuvvetli	Orta	Kuvvetli
228		Çok ince	Çok ince	İnce	İnce	Çok ince	İnce	Orta	Orta	Çok ince	Orta
229		Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin	Az belirgin
230-231		Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz
232		Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu	Sulu
233	2008	Yüksek 65.4±5.85	Yüksek 69.0±5.33	Yüksek 65.8±2.86	Yüksek 72.2±2.16	Yüksek 68.8±2.77	Yüksek 71.8±2.77	Yüksek 71.4±5.22	Yüksek 71.2±1.9	Yüksek 72.8±2.5	Yüksek 70.5±1.6
233	2009	Orta 64.4±3.28	Yüksek 72.0±2.91	Orta 60.6±0.89	Yüksek 69.8±2.38	Yüksek 71.8±1.48	Yüksek 66.0±1.87	Yüksek 70.0±2.44	Yüksek 75.6±2.7	Yüksek 72.0±1.5	Yüksek 65.4±1.5
234-235		Yüksek	Düşük	Düşük	Düşük	Orta	Orta	Orta	Düşük	Çok düşük	Düşük
236		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
237		Az tatlı	Az aromatik	Az tatlı	Nötr	Az tatlı	Az tatlı	Az tatlı	Nötr	Az tatlı	Nötr
238	2008	Kısa 7.22±1.08	Kısa 10.17±2.37	Kısa 8.52±1.23	Kısa 10.04±2.08	Kısa 7.02±1.60	Kısa 8.71±1.65	Kısa 9.30±2.05	Kısa 7.20±0.99	Kısa 7.13±1.02	Kısa 9.26±1.73
238	2009	Kısa 7.69±1.11	Kısa 9.81±1.73	Kısa 9.85±1.48	Orta 11.02±2.49	Kısa 7.94±1.49	Kısa 9.34±2.00	Orta 12.94±3.22	Kısa 8.25±1.11	Kısa 7.81±1.23	Kısa 10.16±2.02
239-240		Zor	Zor	Zor	Orta	Çok zor	Orta	Orta	Zor	Çok kolay	Zor
241		Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
242-1	2008	Orta 6.27±0.34	Uzun 6.96±0.35	Orta 5.84±0.32	CU 8.81±0.36	CU 7.57±0.50	CU 7.56±0.25	Uzun 7.07±0.44	Uzun 7.14±0.41	Uzun 6.71±0.29	Uzun 6.73±0.38
242-1	2009	Orta 6.20±0.26	Uzun 7.00±0.47	Orta 6.28±0.30	CU 8.91±0.49	Uzun 7.35±0.34	Uzun 7.15±0.36	CU 7.43±0.44	Uzun 6.91±0.35	Uzun 6.50±0.31	Uzun 6.90±0.30
242-2	2008	Enli 3.75±0.23	CE 4.20±0.27	Enli 3.94±0.23	CE 4.47±0.23	CE 4.30±0.28	CE 4.23±0.20	CE 4.24±0.20	Enli 3.81±0.29	CE 4.09±0.19	CE 4.24±0.40
242-2	2009	CE 4.03±0.23	CE 4.50±0.36	CE 4.06±0.24	CE 4.37±0.22	CE 4.39±0.25	CE 4.47±0.22	CE 4.53±0.31	Enli 3.88±0.24	CE 4.16±0.20	CE 4.57±0.28
243	2008	Düşük 28.2±5.26	Orta 40.30±4.10	Düşük 27.2±4.30	Yüksek 58.4±5.79	Orta 42.51±7.96	Orta 45.16±6.59	Orta 43.06±6.28	Orta 34.79±4.85	Orta 36.82±4.45	Orta 36.17±3.54
243	2009	Düşük 29.2±8.19	Orta 38.18±3.85	Düşük 27.9±4.35	Yüksek 60.0±6.28	Orta 47.23±7.29	Orta 47.56±6.34	Orta 46.22±8.75	Orta 35.26±3.78	Orta 40.58±3.19	Orta 42.77±6.77
244		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
301	24.04.2008	24.04.2008	25.04.2008	26.04.2008	26.04.2008	24.04.2008	21.04.2008	24.04.2008	23.04.2008	22.04.2008	27.04.2008
301	29.04.2009	29.04.2009	30.04.2009	01.05.2009	01.05.2009	28.04.2009	26.04.2009	28.04.2009	29.04.2009	27.04.2009	02.05.2009
302	08.06.2008	08.06.2008	09.06.2008	09.06.2008	09.06.2008	05.06.2008	05.06.2008	02.06.2008	09.06.2008	01.06.2008	07.06.2008
302	12.06.2009	12.06.2009	12.06.2009	10.06.2009	10.06.2009	12.06.2009	10.06.2009	08.06.2009	15.06.2009	08.06.2009	13.06.2009
303	06.08.2008	06.08.2008	16.08.2008	09.08.2008	09.08.2008	08.08.2008	09.08.2008	07.08.2008	11.08.2008	07.08.2008	10.08.2008

Çizelge 2. Şirvan ve Eruh ilçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler (devam)

OIV	Yıl	Aşkar	Bağlıtı	Besirane	Çiçike Nator	Gadöv	Gözene	Düvrevi	Karröd	Meyan	Reşalya
303	12.08.2009	16.08.2009	16.08.2009	22.08.2009	13.08.2009	14.08.2009	15.08.2009	12.08.2009	15.08.2009	12.08.2009	16.08.2009
304	16.09.2008	14.09.2008	26.09.2008	26.09.2008	13.09.2008	18.09.2008	17.09.2008	12.09.2008	19.09.2008	11.09.2008	23.09.2008
304	20.09.2009	19.09.2009	02.10.2009	02.10.2009	16.09.2009	22.09.2009	22.09.2009	15.09.2009	25.09.2009	17.09.2009	26.09.2009
351	2008	41.10=13.78	46.20=11.87	58.80=9.85	72.40=15.29	64.50=15.85	54.88=13.95	70.90=13.60	56.60=13.66	57.10=9.14	60.28=12.32
351	2009	45.70=10.86	56.30=12.37	60.50=14.75	75.50=18.70	66.00=9.75	62.88=18.43	68.00=12.54	62.70=14.64	64.80=14.32	61.60=16.51
352	Orta	Orta	Zayıf	Orta	Orta	Orta	Zayıf	Zayıf	Çok zayıf	Zayıf	Orta
353	2008	ÇKs 54.11=7.94	Orta 110.82=15.47	ÇKs 70.40=7.68	Kısa 78.25=14.87	Kısa 80.58=6.73	Kısa 87.60=39.22	Kısa 94.26=29.19	Kısa 76.86=15.99	ÇKs 59.0=9.88	Kısa 81.05=9.86
353	2009	ÇKs 57.50=6.25	Orta 105.83=13.78	Kısa 78.67=11.68	Kısa 70.77=12.32	Kısa 78.14=15.55	Kısa 92.72=11.66	Kısa 86.55=19.94	Kısa 80.89=13.37	ÇKs 56.8=6.64	Kısa 78.48=13.57
354	2008	ÇI 5.73=0.83	ÇI 5.99=0.94	ÇI 5.66=0.59	ÇI 5.72=0.63	ÇI 5.10=0.59	ÇI 5.09=0.59	ÇI 5.65=0.59	ÇI 5.57=0.86	ÇI 5.84=0.56	İnce 7.02=1.02
354	2009	ÇI 5.77=0.91	ÇI 5.45=0.76	ÇI 5.14=0.55	İnce 6.04=0.57	ÇI 5.03=0.59	İnce 6.35=0.58	ÇI 5.80=0.64	ÇI 5.28=0.68	ÇI 5.81=0.58	İnce 7.64=1.43
502	2008	Küçük 264.6=58.2	Orta 473.06=165.2	Orta 383.92=69.58	Orta 341.22=73.32	Orta 520.7=201.5	Orta 335.50=116.3	Orta 331.16=86.09	Orta 384.3=155.40	Küçük 193.2=49.5	Orta 465.6=137.3
502	2009	Küçük 241.5=84.8	Orta 479.88=156.5	Orta 387.64=175.5	Orta 324.42=83.55	Orta 513.5=105.9	Küçük 275.3=117	Orta 381.14=81.83	Orta 330.7=88.60	Küçük 199.9=38.3	Orta 486.6=193.8
503	2008	Küçük 2.48=0.61	Orta 4.74=0.94	Küçük 2.11=0.52	Orta 4.57=0.96	Orta 5.20=1.39	Orta 3.9.1=1.16	Orta 5.27=1.83	Orta 3.85=0.87	Orta 2.52=0.50	Orta 3.70=1.08
503	2009	Orta 2.94=0.64	Orta 5.07=0.96	Küçük 2.53=0.47	Orta 5.16=0.95	Büyük 6.28=1.21	Orta 3.3.1=0.70	Orta 5.01=0.69	Orta 3.79=0.61	Orta 3.10=0.59	Orta 3.84=0.88
505	2008	Orta % 18	Orta % 17	Düşük % 16	Düşük % 16	Orta % 18	Orta % 17	Düşük % 16	Düşük % 15	Düşük % 16	Düşük % 16
505	2009	Orta % 18	Orta % 17	Düşük % 16	Düşük % 16	Yüksek % 20	Düşük % 16	Düşük % 15	Orta % 17	Orta % 19	Orta % 18
506	2008	Düşük 5.02	Düşük 7.12	Düşük 7.42	Düşük 7.40	Orta 7.65	Düşük 7.10	Orta 7.95	Orta 7.87	Orta 7.70	Orta 7.72
506	2009	Düşük 4.42	Düşük 5.40	Düşük 5.25	Düşük 6.60	Düşük 6.75	Düşük 5.02	Orta 7.87	Düşük 6.52	Orta 7.50	Orta 8.02

BBY: Bronz benekli yeşil, ÇE: Çok emli, ÇI: Çok ince, ÇK: Çok küçük, ÇKS: Çok kısa, ÇÜ: Çok uzun, DHÜÜ: Dilimler hafifçe üst üste, DKs: Daha kısa, HITD: Her iki tarafı düz, HITDB: Her iki tarafı dış bükley, KÇY: Kırmızıçizgili yeşil, MEFD: Morfolojik erdişi fizyolojik dişi, SKR: Sarımsı kahverengi, 5BVY: Beşinci boğum ve yukarısı.

yanın renklenmesi (OIV 070) Çiçike Nator çeşidinde “çok zayıf”, Gadöv çeşidinde “zayıf”, diğer çeşitlerde “yok” olarak bulunmuştur. Yaprığın alt yüzündeki ana damarlarda antosiyanin renklenmesi (OIV 071) Çiçike Nator çeşidinde “çok zayıf”, diğer çeşitlerde “yok” olarak değerlendirilmiştir. Yaprak dişlerinin şekli (OIV 076) dokuz çeşitte “her iki tarafı düz”, Düvrevi çeşidinde ise “her iki tarafı dış bükley” olarak gözlenmiştir. Sap cebinin açıklık derecesi (OIV 079) sekiz çeşitte “açık”, Aşkar çeşidinde “kapalı”, Düvrevi çeşidinde ise “loplar üst üste” dir. Sap cebinin esas şekli (OIV 080) bakımından Bağlıtı, Çiçike Nator, Düvrevi, Karröd ve Reşalya çeşitlerinin “U” şekline diğer çeşitlerin ise “V” şekline sahip oldukları saptanmıştır. Sap cebinin özelliği (OIV 081) tüm çeşitlerde “yok” sınıfına girmiştir. Yaprığın alt yüzünde ana damarlar arasında yatık tüyler (OIV 084) tüm çeşitlerde “yok” olarak bulunmuştur. Yaprığın alt yüzünde ana damarlar arasında dik tüyler (OIV 085) Aşkar, Gadöv ve Reşalya çeşitlerinde “yok”, Besirane ve Düvrevi çeşitlerinde “seyrek”, diğer çeşitlerde ise “orta” olarak saptanmıştır. Alt yüzde ana damarlar üzerinde yatık tüyler (OIV 086) Aşkar, Bağlıtı, Gözene, Karröd ve Reşalya çeşitlerinde “yok”, diğer çeşitlerde ise “seyrek” tir. Alt yüz ana damar üzerinde dik tüyler (OIV 087) sekiz çeşitte “yok”, Düvrevi çeşidinde “orta”, Gözene çeşidinde ise “sık”tır. Üst yüz ana damar üzerinde yatık ve dik tüyler (OIV 088–089) tüm çeşitlerde “yok” tur. Bu sonuç Morton (1979)’un olgun yaprığın üst yüzünün alt yüzüne göre daha az ampelografik öneme sahip olduğu görüşünü desteklemektedir. Yaprak sapının uzunluğu (OIV 092) her iki yılda da Aşkar, Çiçike Nator, Karröd ve Meyan çeşitlerinde “çok kısa”, Gadöv, Gözene, Düvrevi ve Reşalya çeşitlerinde “kısa” olarak bulunmuştur. Bağlıtı ve Besirane çeşitleri birinci yıl “çok kısa”, ikinci yıl ise “kısa” sınıfında yer almışlardır.

İncelenen çeşitlerde bir yaşlı çubukların enine kesiti (OIV 101) Bağlıtı, Besirane, Çiçike Nator, Gadöv ve Meyan çeşitlerinde “yuvarlak”, diğer çeşitlerde ise “eliptik”tir. Çubukların yüzeyi (OIV 102) tüm çeşitlerde “çizgili” dir. Çubuk ana rengi (OIV 103) Aşkar, Düvrevi ve Reşalya çeşitlerinde “koyu kahverengi”, diğer çeşitlerde ise “sarımsı kahverengi” olarak tespit edilmiştir. İncelenen çeşitlerin hiç birinde çubuklarda lentisel varlığı (OIV 104) ile boğumlarda ve boğum aralarında dik tüy (OIV 105–106) varlığına rastlanılmamıştır.

Çiçek yapısı (OIV 151) Çiçike Nator ve Gadöv çeşitlerinde “morfolojik erdişi fizyolojik dişi”, diğer çeşitlerde ise “erdişi” dir. İlk çiçek salkımının çıktığı boğumun (OIV 152) Besirane ve Gadöv çeşitlerinde “beşinci boğum ve yukarısı”, diğer çeşitlerde ise “üçüncü-dördüncü boğum” olduğu tespit edilmiştir. Sürgün

başına çiçek salkımı sayısı (OIV 153) her iki yılda da Besirane çeşidinde “0–1 salkım”, diğer çeşitlerde ise “1.1–2 salkım” olarak belirlenmiştir.

Salkım özellikleri geçmişte üzüm çeşitlerinin tanımlanmasında önemli bir karakter olarak kullanılmıştır (Ecevit ve Kelen, 1999).

Üzüm salkımı büyüklüğü (OIV 202) bakımından her iki yılda da Aşkar ve Meyan çeşitleri “çok küçük”, Bağlıtı çeşidi “küçük”, Çiçike Nator ve Gadöv çeşitleri “orta”, Besirane ve Dövrevi çeşitleri ise “büyük” sınıfına girmişlerdir. Gözene çeşidi birinci yıl “küçük”, ikinci yıl “çok küçük”, Karröd çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “küçük”, Reşalya çeşidi ise birinci yıl “büyük”, ikinci yıl “orta” sınıflarına da yer almışlardır. Salkım uzunluğu (OIV 203) her iki yılda da Aşkar, Bağlıtı, Gadöv ve Meyan çeşitlerinde “kısa”, Besirane, Çiçike Nator ve Reşalya çeşitlerinde “orta” olarak saptanmıştır. Gözene ve Karröd çeşitleri birinci yıl “orta”, ikinci yıl “kısa”, Dövrevi çeşidi ise birinci yıl “uzun”, ikinci yıl “çok uzun” sınıfına da yer almışlardır. Salkım sıklığı (OIV 204) bakımından Dövrevi çeşidi “seyrek”, Aşkar ve Besirane çeşitleri “sık”, diğer çeşitler ise “orta” sıklıkta salkıma sahiptirler. Salkımdaki tane sayısı (OIV 205) her iki yılda da sekiz çeşitte “az”, Reşalya çeşidinde “orta”, Besirane çeşidinde ise “fazla”dır. Salkım sapı uzunluğu (OIV 206) bakımından her iki yılda da çeşitlerin yedisi “kısa”, Gözene, Meyan ve Reşalya çeşitleri ise “çok kısa” sınıfına girmişlerdir. Salkım sapının odunlaşması (OIV 207) Karröd ve Meyan çeşitlerinde “zayıf”, Aşkar, Çiçike Nator, Gözene ve Dövrevi çeşitlerinde “orta”, diğer çeşitlerde ise “kuvvetli” olarak belirlenmiştir.

Tane uzunluğu (OIV 221–1) her iki yılda da Besirane çeşidinde “kısa”, Bağlıtı, Gadöv ve Reşalya çeşitlerinde “orta”, Çiçike Nator, Dövrevi ve Karröd çeşitlerinde ise “uzun” olarak tespit edilmiştir. Aşkar ve Meyan çeşitleri birinci yıl “kısa”, ikinci yıl “orta”, Gözene çeşidi ise birinci yıl “orta”, ikinci yıl “kısa” skala değerlerini almışlardır. Tane genişliği (OIV 221–2) bakımından her iki yılda da altı çeşit “orta”, Bağlıtı, Gadöv ve Dövrevi çeşitleri “enli” sınıfına girerken, Gözene çeşidi birinci yıl “enli”, ikinci yıl “orta” sınıfına girmiştir. Tanede büyüklüğün bir örneği (OIV 222) Çiçike Nator, Dövrevi ve Meyan çeşitlerinde “yeknesak”, diğer çeşitlerde ise “yeknesak değil”dir. Tane şekli (OIV 223) yönünden Çiçike Nator çeşidi “orak”, Karröd çeşidi “kısa oval”, Bağlıtı, Gadöv, Dövrevi ve Meyan çeşitleri “enli yumurta”, diğer çeşitler ise “yuvarlak” şekilli olarak tanımlanmışlardır. Tanenin enine kesiti (OIV 224) tüm çeşitlerde “yuvarlak” olarak belirlenmiştir. Tane kabuk rengi (OIV 225) bakımından altı çeşit “yeşil sarı”, Bağlıtı, Besirane, Karröd ve Reşalya

çeşitleri ise “koyu kırmızı mor” sınıfına girmiştir. Pus tabakası (OIV 227) Aşkar, Besirane, Gözene, Dövrevi ve Meyan çeşitlerinde “orta”, diğer çeşitlerde ise “kuvvetli” olarak bulunmuştur. Gürsöz (1993), tanelere ben düşmeden olgunlaşmaya kadar geçen sürede yöredeki sıcaklık ve kuraklık dikkate alındığında, pus tabakası yoğunluğunun tanelerin çevre koşullarına uyumu açısından gerekli olduğunu vurgulamıştır. Çalışmanın yürütüldüğü yörenin iklim koşulları ve kurak koşullarda bağcılık yapıldığı göz önüne alındığında yöre çeşitlerinde pus tabakası yoğunluğunun “orta” ve “kuvvetli” sınıflarında toplanması oldukça normaldir. Tane kabuk kalınlığı (OIV 228) Aşkar, Bağlıtı, Gadöv ve Meyan çeşitlerinde “çok ince”, Besirane, Çiçike Nator ve Gözene çeşitlerinde “ince”, diğer çeşitlerde ise “orta” olarak bulunmuştur. Tane kabuğu kalınlığı ve dayanıklılığının üzüm çeşitlerine göre değiştiği bildirilmektedir (Fidan, 1985). İncelenen tüm çeşitlerde hilumun (OIV 229) “az belirgin” meyve eti renginin (OIV 230–231) “renksiz” meyve eti sululuğunun (OIV 232) ise “sulu” olduğu gözlenmiştir. Tane eti sertliği (OIV 234–235) Meyan çeşidinde “çok düşük”, Aşkar çeşidinde “yüksek”, Gadöv, Gözene ve Dövrevi çeşitlerinde “orta”, diğer çeşidinde ise “düşük” olarak belirlenmiştir. Çeşitlerin tane sapı uzunlukları (OIV 238) her iki yılda da genellikle (sekiz çeşit) “kısa” sınıfına girerken, Çiçike Nator ve Dövrevi çeşitleri birinci yıl “kısa”, ikinci yıl “orta” sınıfına girmişlerdir. Çekirdekliklik durumu (OIV 241) bakımından incelenen çeşitlerin tamamı “var” sınıfında yer almıştır.

Çekirdek uzunluğu (OIV 242–1) her iki yılda da Aşkar ve Besirane çeşitlerinde “orta”, Bağlıtı, Karröd, Meyan ve Reşalya çeşitlerinde “uzun”, Çiçike Nator çeşidinde ise “çok uzun”dur. Gadöv ve Gözene çeşitleri birinci yıl “çok uzun”, ikinci yıl “uzun” Dövrevi çeşidi birinci yıl “uzun”, ikinci yıl “çok uzun” skala değerlerini almışlardır. Çekirdek genişliğinin (OIV 242–2) her iki yılda da Karröd çeşidinde “enli”, yedi çeşitte ise “çok enli” olduğu saptanmıştır. Aşkar ve Besirane çeşitleri birinci yıl “enli”, ikinci yıl “çok enli” sınıfta yer almışlardır. Çekirdek ağırlığı (OIV 243) her iki yılda da Aşkar ve Besirane çeşitlerinde “düşük”, Çiçike Nator çeşidinde “yüksek”, diğer çeşitlerde ise “orta”dır.

Olgunlaşma zamanı (OIV 304) bakımından her iki yılda da tüm çeşitler “geç” sınıfına girmişlerdir. Boğum aralarının uzunluğu (OIV 353) her iki yılda da Aşkar ve Meyan çeşitlerinde “çok kısa”, Bağlıtı çeşidinde “orta”, diğer çeşitlerde ise “kısa” olarak değerlendirilmiştir. Boğum aralarının çapı (OIV 354) her iki yılda da yedi çeşitte “çok ince”, Reşalya çeşidinde ise “ince” olarak belirlenmiştir. Çiçike Nator ve Gözene çeşitleri birinci yıl “çok ince”, ikinci yıl “ince” olarak değerlendirilmiştir.

Salkım ağırlığı (OIV 502) bakımından her iki yılda da Aşkar ve Meyan çeşitleri “küçük”, yedi çeşit ise “orta” olarak tanımlanmışlardır. Gözene çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “küçük” sınıfında yer almıştır. Tane ağırlığı (OIV 503) her iki yılda da Besirane çeşidinde “küçük”, yedi çeşitte ise “orta”, olarak bulunmuştur. Aşkar çeşidi birinci yıl “küçük”, ikinci yıl “orta”, Gadöv çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “büyük” sınıfında yer almışlardır.

Suda çözünebilir kuru madde (SÇKM) miktarları (OIV 505) her iki yılda da Besirane, Çiçike Nator ve Dövrevi çeşitlerinde “düşük”, Bağilti çeşidinde ise “orta” sınıfında bulunmuştur. Aşkar, Karröd, Meyan ve Reşalya çeşitlerinde birinci yıl “düşük”, ikinci yıl “orta”, Gözene çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “düşük”, Gadöv çeşidi birinci yıl “orta”, ikinci yıl “yüksek” sınıfına girmişlerdir. Şıranın asit içeriği (OIV 506) her iki yılda da Aşkar, Bağilti, Besirane, Çiçike Nator ve Gözene çeşitlerinde “düşük”, Dövrevi, Meyan ve Reşalya çeşitlerinde “orta” olarak belirlenmiştir. Gadöv ve Karröd çeşitlerinin birinci yıl “orta”, ikinci yıl “düşük” sınıfında yer aldıkları tespit edilmiştir.

İncelenen çeşitlerin sinonimleri Gürsöz (1993)’e göre; Aşkar (Eşgar), Bağilti (Bahilti, Hannok), Çiçike Nator (Çivikane, Kuş Üzüümü), Dövrevi (Beyaz Tayfi, Tilki Kuyruğu), Gözene (Hasani, Gözani, Cevizi), Meyan (Meyanak) olarak bildirilmektedir.

SONUÇ

Yapılan incelemede çeşitlerin tamamının *Vitis vinifera* L. türüne ait oldukları belirlenmiştir. Sürgün, yaprağın üst yüzü, yaprak sapı ve çubuk gibi organlardaki dik ve yatık tüylerin incelenen çeşitlerde pek fazla önem taşımadığı görülmüştür. Olgun yaprak aysında ikincil ve üçüncül damarlar arasında kıvrılma, birinci ve ikincil damarlar arasında dalgalanma ve sap cebinin özellikleri bakımından çeşitler arasında bir fark tespit edilememiştir. Renk bakımından çeşitlerin tanımlanmasında özellikle antosiyaninlerin varlığı ve yoğunluğunun önemli olduğu görülmüştür. Üzüm çeşitlerinin tanımlanmalarında kullanılan renk, şekil, tüylülük, en, boy, ağırlık gibi çalışmada çoğunluğu oluşturan morfolojik özellikler ile fenolojik özelliklerin yöre, bakım koşulları, buldukları yer ve zamana göre büyük değişiklikler gösterebildikleri belirlenmiştir. İncelenen çeşitlerin çiçek yapılarının çoğunlukla “erselik” olduğu ancak “morfolojik erdişi fizyolojik dişi” çiçek yapısına sahip çeşitlerinde olduğu tespit edilmiştir.

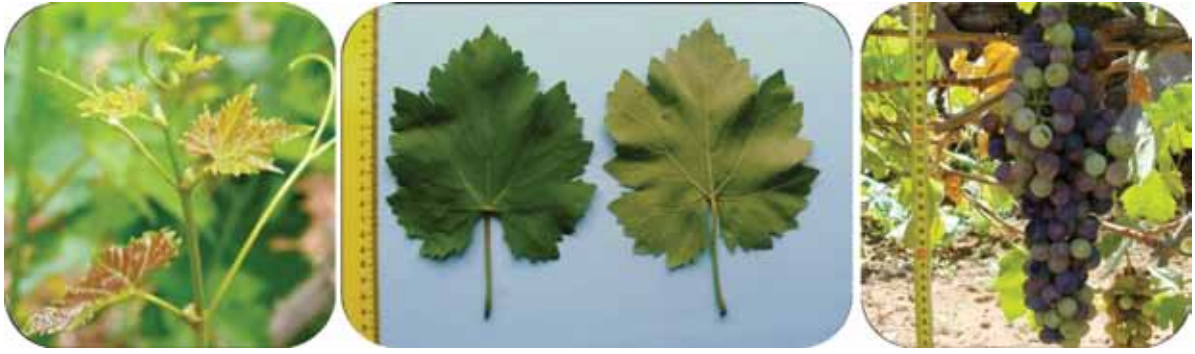
Üzerinde çalışılan tüm üzüm çeşitlerinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım resimleri Şekil 1–10 arasında verilmiştir.

Şekil 1. Aşkar üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 2. Bağilti üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

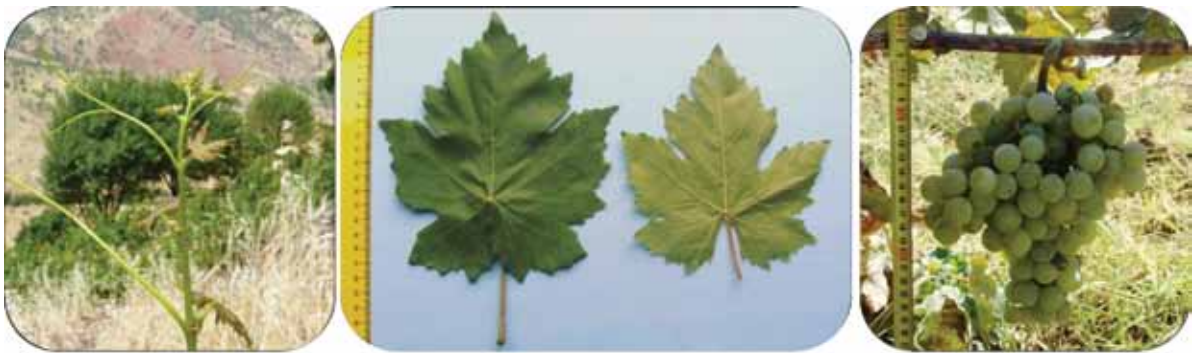
Şekil 3. Besirane üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 4. Çiçke Nator üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

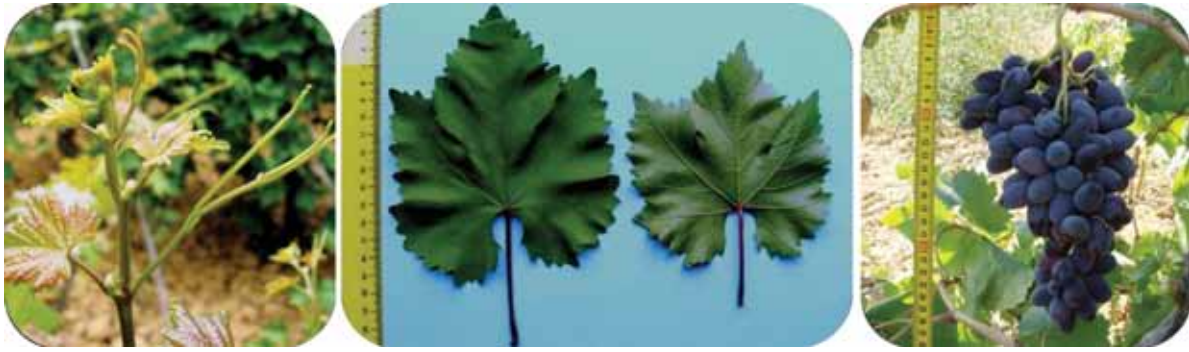
Şekil 5. Gadöv üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 6. Gözene üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 7. Düvrevi üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 8. Karröd üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 9. Meyan üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

Şekil 10. Reşealya üzüm çeşidinin sürgün ucu, olgun yaprak ve salkım fotoğrafları.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y.S., Çelik, H., 1985. Conservation of Germplasm of *Vitis vinifera* L. in Turkey. 4th. International Grapevine Breeding Symposium, 13–18 April 1985, Verona (Italy), 40–42.
- Akın, A., 1995. Konya İli Akören, Güney Sınır ve Hadim Yöresi Üzüm Çeşitlerinin Kısa Ampelografik Özellikleri İle Göz Verimliliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar (yüksek lisans tezi). SÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akkurt, M., 1997. Meram (Konya) İlçesi Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar (yüksek lisans tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, N., 1994. Kalecik İlçesi Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar (yüksek lisans tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aliev, E.M., Ptakh, T.A., Kalyuzhnyl, A.F., 1987. New Table Grape Cultivar For the Region of Rostow, *Vitis*, 26(1): 12–15.
- Altın, H., 1991. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Araştırma Bağında Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinde Ampelografik Özelliklerin ve Fenolojik Safhaların Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma (yüksek lisans tezi). ÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Anonim, 1983. Descriptors for Grape. International Board for Plant Genetic Resources (IBPGR) secretariat, Roma, p. 93.
- Anonim, 2001. 2.Edition of the OIV Descriptor List for Grape Varieties and *Vitis* Species. Organisation Internationale de la Vigne et du Vin, Paris.
- Asensio, M.L., Valdes, E., Cabello, F., 2002. Characterisation of Some Spanish White Grapevine Cultivars by Morphology and Amino Acid Analysis. *Scientia Horticulturae*, 93: 289–299.
- Boz, Y., 1995. Melezleme İle Elde Edilen Çekirdeksiz ve Sofralık Ümitvar Çeşit Adaylarının Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Kışlık Gözlerin Buldukları Yere Göre Verimliliklerinin Saptanması (doktora tezi). TÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Cangi, R., 1999. Ordu'da Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. 3. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, 14–17 Eylül 1999, Ankara, 1009–1012.
- Çelik, H., Karanis, C., 1998. Amasya'da Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. 4. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri, 20–23 Ekim 1998, Yalova, 357–361.
- Çelik, H., Çelik, S., Kunter, B.M., Söylemezoğlu, G., Boz, Y., Özer, C., Atak, A., 2005. Bağcılıkta Gelişme ve Üretim Hedefleri. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 3–7 Ocak 2005, Ankara.
- Çelik, H., Köse, B., Cangi, R., 2008. Determination of Fox Grape Genotypes (*Vitis labrusca* L.) Grown in Northeastern Anatolia. *Hort. Sci (PRAGUE)*, 35(4): 162–170.
- Çelik, H., Odabaş, F., Köse, B., Cangi, R., 2009. Samsun'da Yetiştirilmekte Olan İzabella (*Vitis labrusca* L.) Tiplerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi. VII. Türkiye Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu, 5–9 Ekim 2009, Salihli, Manisa.
- Çoban, H., Küey, E., 2006. Manisa'da (Yuntdağı) Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Dergisi*, 43(2): 41–52.
- Demir, İ., 1987. Ankara Şartlarında Yetiştirilen Yabancı Kökenli Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar (yüksek lisans tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dilli, Y., 1997. Harran Ovası Koşullarında Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Nitelikleri İle Verim ve Kalite Unsurlarının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma (yüksek lisans tezi). HÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Diri, A., 1996. Sungurlu Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri (yüksek lisans tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ecevit, F.M., Kelen, M., 1999. Isparta (Atabey)'de Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Tr. J. of Agriculture and Forestry*, 23: 511–518.
- Ersayar, F., 2010. Van Merkez ve Edremit İlçelerinde Bağ Varlığının Tespiti ve Yetiştirilen Üzümlerin Tanımlanması (yüksek lisans tezi). YYÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Fidan, Y., 1985. Özel Bağcılık. AÜ, Ziraat Fakültesi, Yayın No: 930, Ankara, s. 401.
- Güleryüz, M., Köse, B., 2003. Olur (Erzurum) İlçesinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri. *AÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(3): 205–209.
- Gürsöz, S., 1993. GAP Alanına Giren Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bağcılığı ve Özellikle Şanlıurfa İlinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Nitelikleri İle Verim ve Kalite Unsurlarının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma (doktora tezi). ÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Haj-Amiri, A., Sanei-Sharapnahi, M., 1996. Determination of Local Grape Cultivars in Kermanshah (Sahneh). *Seed and Plant*. 12(4): 24–41.
- Kaplan, N., 1994. Diyarbakır ve Mardin İllerinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma (doktora tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kara, Z., 1990. Tokat Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar (doktora tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kelen, M., 1991. Van İli Bağcılığı ve Burada Yetişen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri Üzerinde Araştırmalar (yüksek lisans tezi). YYÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kılıç, M.F., Doğan, A., Kazankaya, A., Uyak, C., 2011. Gevaş (Van)'da Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Iğdır Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 23–31.
- Küçükhaskul, A., 1996. Safranbolu Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi (yüksek lisans tezi). AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Martinez, M.C., Perez, J.E., 2000. The Forgotten Vineyard of The Asturias Principality (North of Spain) and Ampelographic Description of Its Grapevine Cultivars (*Vitis vinifera* L.). *American Journal of Enology and Viticulture*, 51(4): 370–378.

- Morton, L.T., 1979. A Practical Ampelography (Translated and Adapted From P. Galet). Cornell University Press, Ithaca and London, p. 248.
- Odabaş, F., Köse, B., Çelik, H., 2002. Amasya İli Merzifon İlçesinde Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. V. Bağcılık ve Şarapçılık Sempozyumu, 5-9 Ekim 2002, Nevşehir, 366-371.
- Oraman, M.N., 1937. Ankara Vilayeti Bağcılığı ve Ankara'da Yetişen Başlıca Üzüm Çeşitlerinin Ampelografisi. Yük. Zir. Enst. Yayınları, No: 61, Ankara.
- Oraman, M.N., 1959. Ampelografi. AÜ, Ziraat Fakültesi, Yayın No: 154, Ankara, s. 128.
- Pezo, I., Budic Leto, I., Kacic, S., Zdunic, G., Mirosevic, N., 2006. Medna Bijela (*Vitis vinifera* L.) Ampelografik Properties. Agriculturae Conspectus Scientificus, 71(3): 81-86.
- Regner, F., Eiras-Dias, J.E., Stadlbauer, A., Blahous, D., 1999. "Blauer Portugieser", The Dissemination of A Grapevine. Ciencia Tec. Vitiv, 14(2): 37-44.
- Rubio, J.A., Yuste, J., 2004. Ampelographic Differentiation of Tempranillo Clones from Different Area of Origin, According to Their Synonyms. Acta Horticulturae, 652: 73- 79.
- Sabır, A., 2008. Bazı Üzüm Çeşit ve Anaçlarının Ampelografik ve Moleküler Karakterizasyonu (doktora tezi). ÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Santiago, J.L., Boso, S., Martinez, M.C., Pinto-Carnide, O., Ortiz, J.M., 2005. Ampelographic Comparison of Grape Cultivars (*Vitis vinifera* L.) Grown in Northwestern Spain and Northern Portugal. American Journal of Enology and Viticulture, 56(3): 287-290.
- Santiago, J.L., Boso, S., Gago, P., Alonso-Villaverde, V., Martinez, M.C., 2007. Molecular and Ampelographic Characterisation of *Vitis vinifera* L. "Albarino", "Savagnin Blanc" and "Cano Blanco" shows that They are Different Cultivars. Spanish Journal of Agricultural Research, 5(3): 333-340.
- Toda, F.M., Sancha, J.C., 1997. Ampelographical Characterization of White *Vitis vinifera* L. Cultivars Preserved in Rioja. Bulletin de l'OIV, 70(799/800): 688-702.
- Tomazic, I., Korosec-Koruza, Z., 2003. Validity of Phyllometric Parameters Used to Differentiate Local *Vitis vinifera* L. Cultivars. Genetic Res. Crop Evo, 50: 773-778.
- Uzun, H.İ., 1986. Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri, Kateşol Oksidaz İzoenzim Bantlarından Teşhisleri ve Sıcaklık Toplamları Üzerinde Araştırmalar (doktora tezi). EÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünal, M.S., 2000. Malatya ve Elazığ İlleri Bağcılığı İle Malatya İlinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar (doktora tezi). ÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Zdunic, G., Hancevic, K., Sladonja, B., Poljuha, D., Hartl-Musinov, D., Budic-Leto, I., Bucan, L., Pezo, I., 2008. Ampelographic Characterization and Sanitary Status of Grapevine Cultivar "Prc bijeli" (*Vitis vinifera* L.). Agriculturae Conspectus Scientificus, 73(2): 85-88.